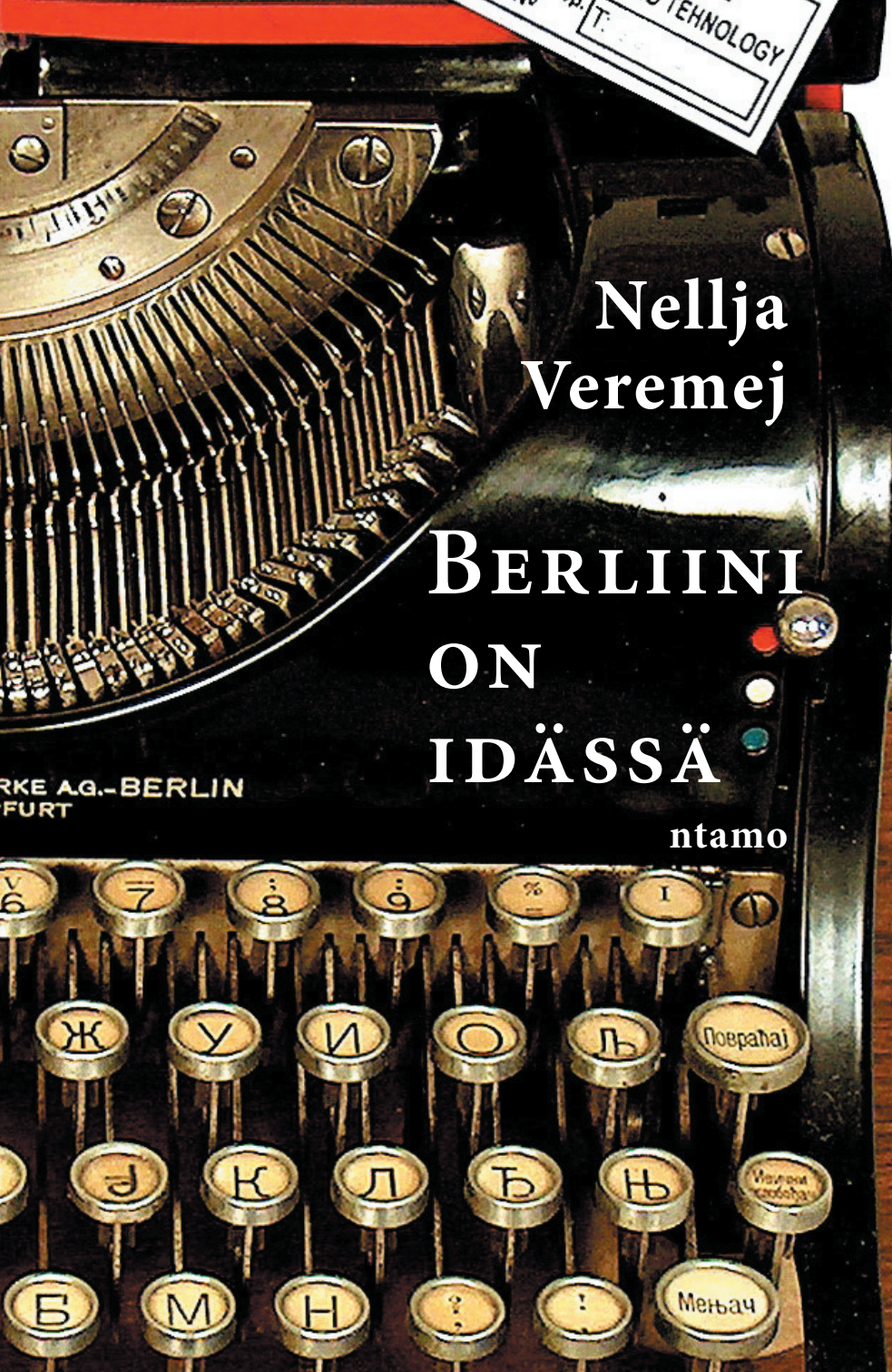

Nellja
Veremej

BERLIINI
ON
IDÄSSÄ

KE A.G.-BERLIN
FURT

ntamo

BERLIINI ON IDÄSSÄ

Nellja Veremej

BERLIINI ON IDÄSSÄ

NTAMO
Helsinki 2020

© 2020 Anneli Vilkkö-Riihelä (suomennos)

ISBN 978-952-215-730-0

SAKSANKIELINEN ALKUTEOS

Berlin liegt im Osten

Jung und Jung, Salzburg & Wien 2013

ULKOASU & TAITTO

Göran de Kopior

VALMISTAJA

BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

2020

ntamo

www.ntamo.net

”Syntymässä varjon sain,
vailla varjoain en elä lain.”
ADELBERT VON CHAMISSO

”Huomattava osa asutuksestamme on rakennettu länteen
suuntautuvaksi ja olosuhteiden salliessa länteen päin siirtyväksi.”
W. G. SEBALD

ENSIMMÄINEN OSA

1

Välimatkat olivat jättimäisiä, muutot äärimmäisiä. Kun hylättyihin kyliin ei ollut palaamista, villiviini ja sammal valtasivat ne nopeasti. Värit haalistuivat ja ääriviivat katosivat ja muistot pienestä kaupungista muuttuivat harmaanhimmeiksi valokuviksi: matala, pitkänomainen mukulakivinen talo, valkoisiksi rapatut ikkunaluukut matalalla. Muutama surkea kukkapenkki vanhoissa valkeiksi kalkituissa autonrenkaissa ja kookkaat, korkeat lastenvaunut kuin kuninkaan kiesit. Ja isän käsi moottoripyörän sarvissa. Giganttista muurahaista muistuttava musta kiiltävä pyörä. Ainoat todisteet Keman olemassaolosta ovat *Zenit*-kameran kauan sitten tallentamat yksityiskohdat. Kema oli vähäinen taajama sotilaslentokentän laidalla, loputtoman, lumisen, edesmenneen imperiumin reunalla. Kaikki vuosien aikana patoutunut koti-ikäväni kohdistui tähän pieneen kaupunkipahaseen. Muut pitkän taipaleeni varrelle osuneet paikat olen jättänyt taakseni kevein sydämin.

Minun lapsuuteni, niin kuin monen muunkin lapsuuden, halki virtasi joki. Meidän jokemme oli kesy ja rauhallinen. Keväisin lohet nousivat sinne kutemaan ja isämme muuttuivat neandertalilaisiksi seivästäessään raskaiksi paisuneita kaloja. Kesällä joki vesiäisineen ja matoineen kuului meille lapsille. Ensimmäinen pakkana jäädyytti virran kertaheitolla ja yllätti kaikki pienet veden asukit. Työnsimme kuuralumen sivuun ja tiirailimme jäänalaista maailmaa kuin kuvaruudusta: metrinpaksuisen jään sisällä sammakko jalat levällään kuin lentoon jäätyneenä, hölmistyneellä kalalla ruosteenväriset suomut ja punertavat, kuin tulehtuneet evät ja pieni sileäpäinen musta käärme muistuttamassa vihaista eukkoa. Me makasimme tuntikausia jäykissä

huopikkaissamme ja kakkärävillaisissa lammasturkeissamme ja yritimme sulattaa lämpimillä sormillamme jäähän tunneleita päästäksemme koskettamaan noita pakastettuja olentoja. Haaveilimme voivamme hipaista niitä ja virvoittaa ne henkiin. Se ei onnistunut koskaan, sormemme olivat liian lyhyet ja nuo tarujen hahmot olivat vajonneet unessaan liian syvälle. Joskus jää oli vanginnut eläinten viimeiset henkäykset ja silloin tällöin onnistuimme tunkeutumaan noihin valkoiisiin ilmakupliin saakka.

Rämmimme paksuihin turkkeihimme kääriytyneinä lumen läpi kotiin, usein hanki ulottui sinisiksi jäätyneisiin ikkunoihin saakka. Tuli kohisi uunissa ja me istuimme lampun valossa ja piirsimme raketteja, joiden pienistä ikkuna-aukoista urheat isämme vilkuttelivat meille. Todellisuudessa he lensivät MIG-hävittäjillä Neuvostoliiton ja Japanin välisellä rajalla ja huokuivat iltaisin klubilla biljardi-pöydän tienoilla – hieman juovuksissa sonnustautuneina saappaisiin ja mahtaviin valjasteoksiin, jotka uhkuivat vahvaa ja miellyttävää tuoreen nahan tuoksua. Ja kaikki seudun äidit häärivät laulellen petrolikeittimiensä äärellä yhteiskeittiöissä babylonialaiset papiljottitornit hiuksissaan ja nuoret vahvat pohkeet syväuurteisissa sukissa ja kaipasivat kaukaisesta idästämme länteen, jossa heidän mielestään ei kylvetä eikä niitetä, ei sairastella eikä kuolla. Lännessä ihmisen ei tarvitse kyykistellä ehtimiseen muutaman perunan tähden eikä viuhuttaa kirvestä olan ja tavan takaa saadakseen puita rautakamiinaan – paratiisi oli aina lännessä päin. Ja meille länsi alkoi jo säidensyömän Ural-vuoriston juurelta.

2

Nukahdan vasta suden hetken hiipuessa, kun haalea kajo valaisee itäisen taivaanrannan ja nousen ylös tavallista myöhemmin. Tulee valoisaa, kun avaan oranssinväriset verhot. Täällä lähellä Berliinin Alexanderplatzia kotitaloni yllä häilyy televisiotorni, yhä vain merkkitolppana epävarmasti määritetyllä ja kuvitteellisella idän ja lännen välisellä rajalla. Jopa kahden pallonpuoliskon rajalla? Ehkä.

Kylpyhuoneessa on pimeää ja viileää. Jalkoja paleltaa ruutulattialla, valokatkaisijan painallus rikkoo hehkulampun. Pelästyn äkillistä räjähdystä, astun kaakeloidun hämärän läpi ja olen aisti-
vinani taas viestien kaukaisesta lapsuudesta, pioneerileirin aamusta, joka tuoksui bulgarialaiselle hammastahnalle ja vesihanoissa komeilivat rautaristit ja emaliaitaiden reunoja pitkin valuivat ruostekyyneleet. Terassin kuluneet lattialaudat tuntuivat samettisilta kuin imeväisen iho ja lämmittivät kylmiä jalkapohjia. Kun lapsuuteni aurinko loisti kirkkaimmillaan, tuoksuivat pölyiset hiukset kesältä ja intiaani-ihon hento kultanukka hehkui vastavalossa. Minä seisoin silloin jäykässä asennossa vartiossa ja kohotin käteni otsatukkani reunaan:

Pioneeriryhmä Richard Sorge on valmiina aamun käskyn-
jakoon! Tunnussanamme on: Ei hiipuvalla hiilloksella!
Täysin liekein! Valaiskaamme!

Siihen aikaan tahdoin elämän etenevän mahdollisimman nopeasti. Ja kun nyt katson aamuhämärään peiliin, tunnen olevani vanha tamma, jonka olkapäihin sadat rintaliivin olkaimet ovat kaivertaneet uransa. Vielä eilen koko elämä oli edessäni ja kaikki oli mahdollista, ja yön tällä puolen ei odotettavissa olekaan enää ihmeitä eikä yllätyksiä. Olen aikuinen, valmis. Minusta ei tule enää lentoemäntää, professoria tai juhlittua taiteilijaa. Tyttärelleni Marinalle nämä mahdollisuudet ovat vielä avoinna: hän on kahdeksantoista, hän aikoo elokuvaohjaajaksi tai muotisuunnittelijaksi, ei vanhusten hoitajaksi kuten minä. Päivästä toiseen kuljen Alexanderplatzin lähistöllä, käyn iäkkäiden ihmisten luona ja tavoittelen heidän katoavia varjojaan. Heidän muistojaan kuunnellessani kampaan heidän nailoninohuita hiuksiaan tai leikkaan heidän käppyräisiä muovikynsiään. Usein jopa pidän työstäni. Tosin sanoin äidilleni, joka oli käymässä luonani, että toimin venäjänopettajana. En tee pitkää päivää, mutta asiakkaat ovat mukavia. Häpeän, etten ole päässyt tässä paratiisissa niin pitkälle kuin toivoin. Sekin nolottaa, että syötän vieraista vanhuksia samaan aikaan kun oma äitini istuu yksin suuressa idässä omassa vinossa valkoisessa pikkutalossaan.

Äiti vierailee luonamme aina talvisin, kun puutarha ei tarvitse hänen huolenpitoaan. Jokaisen tapaamisen jälkeen hänen ruumiinsa vaikuttaa hieman riutuneemmalta. Tällä kertaa vaikeuksia tuotti oikea käsi – se on koppurainen kuin rusehtava tiilikatto ja jäykkä kuin ravun saksi. Siihen kiinnitin ensiksi huomioni, kun olimme Marinan kanssa häntä vastassa Ostbahnhofilla. Hän seisoi vaunun korkeilla rautaportailla ja ojensi vanhoja käsiään meitä kohti ihan kuin pieni lapsi aikoessaan heittäytyä aikuisen syliin.

Vartuttuani äiti oli harvoin läsnä elämässäni: livahdin varhain vanhempieni kodista, sillä minä en tahtonut tulla kiusallisen maalaismaisten esi-isieni, sukulaisteni ja naapurieni kaltaiseksi. Minä kiiruhdin tieheni, kohti niitä ihania asioita, joiden makuun sydämeni luuli jo päässeensä. Olen ylittänyt seitsemänpeninkulmansaappain lukemattomia rajoja ja hautoja, olen juhlinut vallankumousta, kuluttanut loppuun kašmirtakkini, nauttinut tuhansia avokadoja, maistellut tusinoittain erilaisia makkaralatuja ja nyt pyyhdyin yhä useammin katselemaan menneeseen.

Äkkiä monet ihmiset entisestä elämästäni alkavat taas tuntua tärkeiltä ja käännän katseeni itään, jossa kieppuu sumeita, epätarkkoja kasvoja. Siellä on setiä valkeissa paidoissaan pistävän kitkerine paperosseineen ja pyyleviä, ujoja, paksupohkeisia tätejä kukkamekoissaan juhlapöydän ääreen kerääntyneinä. Tomaatit, kurkut, halvat metvurstit, kananpoika rumasti harottavine koipineen ja pitkäkaulainen hopealakkinen pullo täyttävät pöydän. Kun pullo on tyhjä, tiivistävät naiset rivejään ja laulavat, samaan aikaan miehet koontuvat kummastelemaan suurta ihmettä, upouutta Moskvitšia, jonka takaosaa koristavat keimailevan terävät Trabantin siivekkeet.

Minusta tuntuu siltä, että ihmiset olivat silloin aina yhdessä kuin viinirypäleet tertussa. Yksinäisyys oli harvinaista herkkua ylikansoitetuissa huoneissa ja kuvittelin mielessäni, että kaikki todella rakastivat toisiaan. Se ei varmaankaan ollut totta: koko juttu on pelkkää mykkäelokuvaa, jonka montaašeja oikukas muistini on työstänyt sitkeästi vuosikausia. Äitini näyttää ojentaneen tästä filmistä vanhat käpristyneet kätensä minua kohti tämän päivän Berliiniin saakka. Otin hänen kätensä omiini ja niin hän saapui

tyhjän Ostbahnhofin asemalaiturille. Me jaoimme hänen raskaiden laukkujensa kahvat ja työnnyimme S-junan vaunuun toisiimme kytkeytyneenä ketjuna.

Söimme kotona ensin paksua, unikonpunaista kurpitsakeittoa ja pieniä Nürnbergin valkomakkaroita. Äitini syö niitä mielellään, mutta Marina nyrpistää niille nenäänsä. Ei sellaista syödä, jolla on silmät!

– Minulla on teille tuliaisia!

Äiti meni huoneeseen ja toi meille kummallekin kiinalaisen ohutpuisen viuhkan.

– Ne ovat tarpeen ainakin helteellä, sanoi äiti, – ainakin sitten, kun ilmasto lämpenee. Jättimäinen halkeama laajenee vääjäämättä napajäätiköllä ja pian eteläisellä napaseudulla irtoaa valtava lohkar!

Äiti puhuu paljon maailmanlopusta, yksityiskohtaisesti ja uskottavasti. Saaret uppoavat lämpenevissä vesissä, myrskyt hävittävät rannikoita, sisämaa palaa. Autuaita ovat ensiksi kuolleet, sillä heidät pystytään vielä hautaamaan asiallisesti ja heitä voidaan surra kunnolla. Autuiksi tulevat hylätyt ja henkisesti köyhät, sillä taistelussa viimeisestä leivänmurusta heidän estoton kyynärpää-taktiikkansa on eduksi – silloin viimeiset tulevat olemaan ensimmäisiä. Suolavesi myrkyttää lähteet ja joet, kalat tukehtuvat liian lämpimiin vesiin, mehiläiset kuolevat, samoin karhut ja kauriit – vain ihmislaumat pakkautuvat kutistuvalla maapallolla yhä tiiviimmin yhteen ja tarrautuvat yhä innokkaammin kiitäviin ja lentäviin koneisiin, jotka täyttävät kitiinikuoristen tuhohyönteisten tavoin loput maapallosta tahkotakseen viimeisille eloonjääneille etuja, liikkumisvapautta ja mukavuuksia.

– Maailmanloppu riippuu niin autoista kuin lihastakin! Toivoisin, että lihansyönti rinnastettaisiin kannibalismiin!

Marina lusikoi punaista keittoa ja katselee halveksivasti puraisemaani makkaraa. Kiivas keskustelu alkaa jälleen. Marinan mukaan suunnanmuutos on välttämätön, sillä nykyiset elintapamme eivät kuulu nykyaikaan ja ne ovat yhtä kammottavia kuin ennen

muinoin inkvisitio ja orjuus. Esimerkeiksi sopivat kommunististen ja fasististen hallitusten loppuajat, kun oli aivan selvää, että toiminta oli moraalisesti mahdotonta, että laiva tulee kaatumaan. Siitä huolimatta jotakuinkin kaikki osallistuivat...

– Ihan niin kuin nykyiset autoilijat, huvikseen lentävät ja lihansyöjät!

Paiskasin haarukkani lautaselle ja kysyin vihan vaimentamalla äänellä Marinalta, halusiko hän rinnastaa minut fasistiin.

Äiti riensi puolustamaan minua ja johdatti keskustelun makkarastani keskimääräiseen yhdysvaltalaiseen, joka on mestari niin veden, sähkön, bensan kuin lihankin kuluttajana, eikä halua allekirjoittaa ilmastositomusta.

– Tuhansien neliökilometrien mitalta ostosparatiiseja, avoimia pakastimia, typeriä risteilyjä! Amerikkalainen unelma jokaiselle! Ja *nota bene* – yhdysvaltalaiset liikuttavat hyvinsyöneitä ruhojaan pelkästään henkilöautoilla!

– Sillä kaikella ei ole mitään väliä! Marina huudahti. – Ainoa, mikä jotakin merkitsee, on minun oma pikkumakkarani!

Minä puraisin haarukassani roikkuvaa pehmeää massaa vihaisena ja se tarttui kirjaimellisesti kurkkuuni.

Johtaakseen puheen toisaalle tai rauhoitellakseen meitä äiti tarttui käteemme koukkusormillaan ja kertoi, että olimme täällä ihan saatanan valtaistuimen kupeessa, sehän sijaitsi *Raamatun* mukaan Pergamonin temppelissä. Oli myös todistettu, että siellä uh-rattiin ihmisiä – alttarille vievät portaat olivat katioeläimille liian jyrkät ja lyhyet. Ei ihme, että Berliini oli ollut kahden maailman-sodan syntypaikka.

– Hirviö levittää edelleen onnettomuutta, se on vaarallinen, etenkin kun viimeiset päivät olivat jo lähellä, ennusti äiti. – Kiirastuli on tulossa pian, sanoo isä Mihael. Ensi vuoden toukokuun 15. päivä-nä? Tai 29. huhtikuuta?

Äiti raapi päätään ja katki heti kätensä pöydän alle, koska hiljan värjätystä hiuksista tarttuva henna näkyi selvästi hänen kyn-siensä alla.

– En tiedä ihan tarkalleen, hän kuiskasi.

– Mummi, miten voitkaan unohtaa noin tärkeät päivämäärät! kikatti Marina.

– Minua se ei naurata yhtään! sanoi äiti suu tiukkana viivana.

– Teidän tulevaisuutenne huolettaa minua.

– Eikö oma tulevaisuutesi huoleta sinua yhtään? Marina jatkoi. – Olen iloinen, että minun elämäni on jo ohi.

Todellisuudessa hän ei ollut lainkaan iloinen ja hän puhuikin maailmanlopusta lievittääkseen omaan loppuunsa liittyviä pelkoja.

Kun ihminen kuolee, hänen mukanaan kuolee kokonainen maailma: muisto äidin hien hajusta katoaa, samoin muisto isän kädestä tai sen poissaolosta. Myös muisto ensilumesta ja muistot ensimmäisistä kiusallisista häpykarvoista katoavat, samaten ensimmäisen solmion sileä pinta tai ensimmäiset aikuisen korkeakorkoiset kenkät. Äitini muisteli usein, miten he, sodan jälkeen syntyneet, olivat sitoneet jalkoihinsa paksuja mustia kumipyörän palasia kouluun päästäkseen – se oli ollut kauheaa. Pahinta oli kuitenkin ollut nälkä. Nälkää, nälkää, nälkää kaikkialla. Mitä vanhemmaksi äitini tulee, sitä syvempään ja hartaammin hän painaa päänsä ruuan puoleen ja nykyisin hän jopa pitää kättään suojelevasti lautasen ympärillä. Ennen oli toisin. Aiemmin oli niin paljon muuta, mikä piti lapsuusmuistot loitolla. Iän myötä menneisyys tulee aina vain lähemmäksi, äiti on kulkenut pitkän tien ja ympyrä alkaa lähestyä alkua – kynnystä mustan rotkon reunalla.

Äidin tapa syödä ärsyttää minua joskus, kuten hänen jääräpäisyytensä ja synkät ennustuksensakin. Mehän asuimme koko kuu-kauden kolmisin kahdessa huoneessa – tunsin jopa pientä helpotusta kun hän lähti eilen takaisin Venäjälle. Helpotukseen sisältyi annos noloutta, joka häipyi nopeasti: me saimme olla täällä yhdessä, mutta äiti istuu taas pian yksin valkoisessa talossaan ja haipuu pikkuhiljaa pois, ilman meitä. En halua hänen kuolevan ilman minua – ehkä juuri siksi, että olen viettänyt suurimman osan elämästäni kovin kaukana hänestä. Hän on kuitenkin ihminen, jonka olen tuntenut pisimmän ajan.

”Olen mökissä”, lapsi sanoo ja ristii sormensa päänsä päälle kuin kattotuoliksi halutessaan olla rauhassa tai pyytäessään leikissä säälipisteitä – en halua, että äiti kuolee, sillä ilman varjoa, jonka vanhemman suojaava käsi antaa, ihoni veltostuu nopeasti ja hiukseni harmaantuvat.

Juon aamukahviani, katselen ikkunasta alas Alexanderplatzille, mutta ajatukseni ovat jossakin Venäjän ja Puolan rajalla, äiti istuu siellä junassa, joka odottelee telinvaihtoa. Ennen kun lähden asunnosta, seison pimeässä eteisessä peilin edessä tavallista kauemmin: koko elämäni ajan olen kieltänyt äidin ja minun yhden näköisyyden, mutta nyt kohoavat peilin syvyyksistä yhä selvemmin korkeat poskipäät, äidin vuoroin ruskeaan, vuoroin okraan vivahtavat silmät – aina valaistuksen mukaan. Ehkä minunkin pitäisi peittää hennalla ne harmaat hiukset, jotka paikka paikoin työntyvät esiin? Ehkä luometkin pitäisi värjätä sinisiksi ja suu punaiseksi? Kosketan pikaisesti Marinan huulipunia peilipöydällä ja lähden lopulta tyhjätuntuisesta asunnosta.

Ulkona on valoisaa, eilisestä lumesta ei ole mitään jäljellä. Kosteaa kivihihse kiiltelee auringossa. Pysähdyn Karl-Liebknecht-Straßen liikennevaloihin. Autot liikkuvat hitaasti kuin tiivis lauma kirjavia, hyvin syöneitä emakkoja. Lämmin ilma väreilee niiden panssariselkien yllä. Korkeat kerrostalot, *Kaufhofin* tavaratalo, aseman lasiset käsivarret, kadun betoni – koko Alexin tienoo koostuu harmaista laatikkomaisista rakennuksista – itse ankea toriaukio on jäänyt vangiksi ruutukuvioiseen verkkoon. Myöhäisen aamuhetken aikaan kaikki vaikuttaa autiolta ja tuuliselta, ahkerat aamuihmiset ovat kiiruhtaneet jo kaikkiin ilmansuuntiin ja nyt on vapaalla olevien vuoro. Pirteät angoramyssypäiset eläkeläiset etsivät vaihtelua *Kaufhofin* runsaan makkaratiskin edustalla, lihavat, lävistyksin koristautuneet äidit työntävät tungoksessa lastenvaunuja kohti päivän erikoistarjouksia. Väliaikaisesti torille pystytettyjen

markkinakojujen joulurihkama pysyy näin varhain vielä piilossa suljettujen ikkunaluukkujen takana. Ensimmäiset kiertävät makkara-kauppiat asettelevat jo pehmeitä, vaaleita tuotteitaan mahan päällä kannettavaan grilliinsä ja voimakkaat tuoksut leijuvat torin yllä. Täsmälleen näinhän me aikoinaan kuvittelimme: me emme kylvä emmekä niitä, valoon ja lämpöön riittää napinpainallus, rakkauteen ja huolenpitoon yhteiskuntasopimus.

Minä ostan suuren nipun tuoksuvia kuusenoksia ja kohoan liukuportailla ylös lähijunien lähtölaiturille. Vaunussa on hyvin tilaa, mutta jään silti ovensuuhun. Vasemmalla puolellani istuu kaksi nuorta vastakkain, kumpikin lukee: valkoiset hampaat, ruskettunut pronssihohotonen iho (vuoria ja merta), sopivan hillityt jäsenet ja ajatukset – tämä ihmislaji kasvaa ja kukoistaa vehreillä esikaupunkialueilla ja rakastavat vanhemmat ihailevat ja kannustavat sitä. Tämän lajin tyttöjä ja poikia jopa kaikkivoipaiset finnitkin välttelevät. Poika näyttää syntyneen Sonia Rossin kirjaan *Fucking Berlin. Studentin und Teilzeit-Hure*, tyttö lukee teosta *Merde*. Hänen sileäksi kammattu tukkansa kiiltelee kuin kalliin jousisoittimen pinta, pieni pirteä nuttura kohoo soittimen tappina niskassa. Lukijoiden päät painuvat toisiaan kohti kuin harjakaton huippu, he eivät katso toisiinsa, mutta jokainen voi aistia, että he tiedostavat toisensa ja pitävät toisistaan.

Friedrichstraßella vaunuumme työntyy pyörätuolissa istuva nainen, jonka turvonneet jalattomat reisisyngät näkyvät selvästi. Kun juna lähtee liikkeelle, hän vyöryy taaksepäin ja iskeytyy kohti käytävän tankoa. Nuoret lukijat pomppaavat kohti pyörätuolia ja kun heidän kätensä koskettavat toisiaan jalattoman matkaajan pään yläpuolella, he hymyilevät toisilleen, kunnes kääntyvät huolestuneina naisen puoleen.

– Onko kaikki kunnossa?

Nuori mies nostaa maahan levälleen pudonnan *Merden*, ojentaa kirjan nuorelle naiselle ja istuu hänen viereensä. Jalaton puristaa vihasena huulensa yhteen, häntä on kenties jo lapsesta pitäen sysätty pois ja syrjitty. Pyörätuolinainen sylkää lattialle lähelle kahta nuorta, jotka hän on tahtomattaan

saattanut yhteen. Nainen sätii maailman epäoikeudenmukaisuutta ja huitoo pois paikalta. Käänny kohti ikkunaa.

Juna leijuu Museosaaren yläpuolella. Majesteettillisten tempelien ampuma-aukoista häivähtää pikaisia välähdyksiä kahlitun menneisyyden kylmään maailmaan: tuolla näkyy marmorinen naisen jalka, tuolla taas surullinen karkotettu Kristus. Valtiopäivätalo. Tiergartenin takana Sonyn vino telttakupoli.

Oikealla junasillan holvikaarien alla suhahtaa ohitsemme anakronistinen Charitén alue: punatiilihuiloita pittoreskeine harjakattoineen ja kapeine torneineen, joihin liitämme niin kernaasti unikuvamme pimeästä keskiajasta. Lääketieteellinen museo aivan etualalla kosiskelee mahdollisia vierailijoita karmean kiihottavine lupauksineen: ”Kipua”, ”Polttomerkkejä”, ”Häpeää”, ”Kuumaa seksiä”, ”Avohaavoja” – taidokkaat otsikot tunkeutuvat mieleen ja jäävät kiertämään päässä suggeroiden kuvottavia näkyjä säilötyistä rauhasta ja kuivuneista suonista. Tällä kertaa museo kehottaa: ”Käy kuolintanssiin”.

Vaunumme lipuu päärautatieaseman suhteettoman laakean katon alle. Paikallisjunien laitureiden alla vilisee monikerroksinen tulevaisuuden hullunmylly. Useille tasoille johtavat, eri suuntiin vievät liukuportaat ovat kuin Escherin havaintoharjojen maailmasta. Pientä ornamentti-ikkunaa koristaa suurmainos, jossa vaaleaverinen jättiläisnainen kieriskelee aluspaidassaan ja piikkikoroissaan sametinhohtoisissa lakanoissa ja hänen hehkuvan kirkkaat silmänsä ja suuret mustat pupillinsa huokuvat tekaistua intohimoa: ”Teidän hotellissanne likaisimmatkin fantasiat koetaan puhtaissa vuoteissa.” Egyptiläisen jumalattaren tavoin vaaleaverikkö kaartuu ylle Spreerjoen Niniven, kuten eräs kirjanoppinut tuttava Berliiniä nimittää.

3

Hoidettavani herra Struck, jolle ostin tänään kuusenoksia, asuu vanhusten palvelutalossa. Rakennuksessa lemuu vahvasti pitkään lämmitetyiltä ja kauan seisoneilta aterioilta, toisiinsa pesiytyneet

” Maria on brasilialainen. Puolalaisia, ukrainalaisia, bosnialaisia, meksikolaisia – köyhälistö on perustanut internationaalinsa uudelleen tässä berliiniläisessä senioritalossa. Vanhustenhoito on maahanmuuttajien tai haaksirikkoutuneiden kanta-asukkaiden hommaa. Minun työtovereinani on paljon koulutettua väkeä: teatteritieteilijöitä, geografeja, näyttelijöitä ja kielentutkijoita; joukossa on myös kärsimättömiä, jotka ovat opiskelleet vähän kaikkea, kuten Maria.”

BERLIINI ON IDÄSSÄ kertoo venäläisistä, saksalaisista ja muista ihmisistä monikulttuurimetropolissa hiljan ja nyt. Se katsoo koko vaurasta maanosaamme alhaalta. Kirjaa ei ole turhaan kehuttu ”uudeksi *Berlin Alexanderplatziksi*”.

Neuvostoliitossa kasvanut Nellja Veremej (s. 1963) muutti Berliiniin 1994. Mojova rakkaus-, suku- ja sosiaaliromaani (suom. Anneli Vilkkö-Riihelä) sai loistoarvostelut. ”Lumoava rakkaudenjulistus rosoiselle kaupungille.” (FAZ)